

Život a smrt ve Vesmíru

Smrt nemá žádnou svébytnost, je zcela odvislá od života. Tam, kde není žádný život, není možná žádná smrt. Smrt nemůže nikdy zvítězit nad životem, protože takové vítězství by znamenalo i konec smrti, a tedy žádné její vítězství. Smrt náleží k životu; ale nikoli pouze tak, že k ní dochází tam, kde končí život. Život si ze svých vlastních motivů zapřáhá smrt sám do sebe, do svého životního běhu a úsilí. Život by se nikdy nemohl domoci tak vynikajících výsledků, s jakými dosahuje nových forem a stavů stále méně pravděpodobných, kdyby nezapřáhl smrt do svého kočáru, kdyby jí nesvěřil velmi důležité funkce. Život vítězí nad smrtí tím, že z pouhého konce z ní dělá součást, ano složku života. Smrt je takřikajíc donucena složit životu k tomu, aby se stal lepším, vyšším, kvalitnějším životem. Ale to přece jednoznačně znamená, že smrt není zdrojem života, nýbrž právě naopak: život je zdrojem, ale také pánem smrti. A to nás nutně vede k otázce, co je tedy vlastně zdrojem života, odkud se život bere, odkud se rodí: jeho původcem nemůže být smrt, ale ani neživot. Život je nebezpečný, protože velkého rizika se odvažující podnik – je to velké dobrodružství. To platí o životě vůbec, ale také o každém jednotlivém životě. V jistém smyslu je třeba přiznat, že individuální riziko tohoto dobrodružství je absolutní: každý jednotlivý život musí skončit. Platí to také pro život vůbec? Je opravdu možné, ano, je rozumné se domnívat, že takový obrovský, po miliardy let stále pokračující projekt je jen jakousi nepravděpodobnou, ale neuvěřitelně úpornou anomálií, čímsi naprosto okrajovým a z hlediska celého (našeho) Vesmíru zcela zanedbatelným? Je vůbec nějak zdůvodnitelná představa, že počínajíc Velkým třeskem se vše odvíjí jen přísně kauzálně, takže takové anomálie tam vlastně nemají co dělat? Je to představa nějak plodná, k novému pohledu a novým poznatkům přispívající? Není to spíš předsudek, který uzavírá celé jedno pole bádání a zkoumání, a který dokonce takové vážné problémy zakrývá a skrývá? Není tázání po smyslu života ve Vesmíru ve skutečnosti produktivnější než prosté, laciné odmítání této otázky? Byl-li život schopen zapřáhnout i smrt do svého usilování, není aspoň možné, ba pravděpodobné, že se bude dříve nebo později pokoušet zapřáhnout do své vlády rozsáhlé oblasti Vesmíru, ba snad i celý Vesmír vůbec? A protože my, kteří se takto tážeme (a také ti všichni, kteří se tak tázat nechtějí a dokonce samu otázku odmítají), jsme do toho velikého dobrodružství života už svým zrozením zapojeni, jsme v něm zakotveni a žijeme jen díky tomuto zakotvení, není naší přinejmenším intelektuální povinností si takové otázky vždy znovu připouštět a vážně se jimi zabývat?

(Písek, 051106–1.)